

פרק שישי

אחל פרק בא סימן / בעזרת המאכילנו מן / מאלפני מעשה אומן / בכל עת זומן

דף מח

רבי מאיר אומר לא חולצת ולא מתיבמת' – רבי מאיר לטעמיה דאמר (לעיל לב ע"א) קטן וקטנה לא חולצים ולא מתיבמים (רמב"ן, רשב"א, ריטב"א, ר"ן).

'שדים נכוננו ושערך צימח' – השערות מרמזין על רדיפת המותרות, ודור דור ודורשיו צריכים להתנהג לאט לאט עם אנשי דורם, ואז נקראים 'חכמי דור', בבחינת שדים נכוננו כי הוא ר"ת 'שמאל דוחה ימין מקרבת', וזהו 'כיון ששדים נכוננו – בידוע ששערך צמח': רדפת אחרי מותרות עולם הזה, והוצרכו חכמי דורך להתנהג עמך בשמאל דוחה וימין מקרבת (חתם סופר).

(ע"ב) 'תניא נמי הכי א"ר אליעזר ברבי צדוק' – יש לדייק, דאין זה סוגיות הש"ס להביא על המשנה סיוע מן הברייתא, רק אם יש מימרות של אמוראים וכדו' – אז מביאים לו ראייה מן הברייתא, אך על המשנה לא שייך להביא ראייה מן הברייתא, דיהודה ועוד לקרא? וכיון שמן המשנה מוכח דסימן תחתון מהני – למה לי סיועא מן הברייתא? (ערוך לנר, מי נדה. וע"ש מה שתירצו).

דף מט

(ע"ב) 'כל הכשר לדון – כשר להעיד' – הקשו הראשונים, והרי אשה כשרה לדון, כמו שמצינו לגבי דבורה "והיא שופטה את ישראל בעת ההיא", ובכל זאת פסולה להעיד! ותירצו כמה תירוצים; א. כוונת המשנה רק על אנשים, כל איש שכשר לדון – כשר להעיד (תוס' בת"א). ולירושלמי (זימא פ"ו ה"א, סנהדרין פ"ג ה"ט, שבועות פ"ד ה"א) שפוסל להדיא נשים מלדון; ב. דבורה היתה דנה ע"פ הדיבור (תוס' בת"א ב, וכו' בתוס' יבמות מה ע"ב ד"ה מי [והרש"ש כאן הקשה ע"ז דלעבור על דברי תורה אינו מותר אלא לפי שעה ולמיגדר מילתא. ואולי תוס' כיוונו בת"א זה כאן וביבמות לת"י שכתבו בשבועות וגיטין ובבא קמא – ע"י להלן, שהוא מדין 'קבלו עליהם'. אמנם בערוך לנר מבואר דבאמת דבורה היתה דנה את ישראל רק לפי שעה, וע"י להלן). ג. דבורה לא היתה דנה, אלא מלמדת דינים (תוס' בת"א ג, וכו' בתוס' יבמות שם וכן גיטין פה ע"ב ד"ה ולא וכן שבועות כט ע"ב ד"ה שבועות). ד. העם קיבל על עצמו את דבורה, ולכן כשרה כמו שאפשר לקבל על עצמם קרוב (ר"ן בשבועות, תוס' יו"ט, וכו' בתוס' שבועות שם [והוסיפו 'משום שהיתה נביאה'] וכן בתוס' גיטין שם ובבא קמא טו ע"א ד"ה אשר [ושם הוסיפו 'משום שכינה']).

הערוך לנר רמז את התירוצים הנ"ל בלשון הפסוק "ודבורה אשה נביאה אשת לפידות היא שופטה את ישראל בעת ההיא, והיא יושבת תחת תמר דבורה בין הרמה ובין בית אל בהר אפרים ויעלו אליה בני ישראל למשפט". "היא שופטה" – דוקא לה היה מותר לשפוט, ולא לאשה אחרת, ומדוע